

ქირურგის როლი ქირურგიაში — ქირურგის ხელები

პროფესორი ბორის ჩაკვეტაძე

ქირურგია ბერძნული სიტყვაა, სადაც „ქირ“ არის ხელი, ხოლო „ერგონ“ ნიშნავს მოქმედებას ან ხელმოქმედებას. ქართულად მას შეესაბამება დასტაქარი ან ჯარა ექიმი (სამხედრო ექიმი). მაგრამ ეს არის ისტორიულად მოძველებული შინაარსი, რომელმაც დღეს დაკარგა თავისი მნიშვნელობა, ვინაიდან ქირურგია არის მეცნიერება და შეიძლება შევადაროთ ხელოვნებას.

თუ დავუბრუნდებით ისტორიას დავრწმუნდებით, რომ ქირურგია არის მედიცინის ერთ-ერთი უძველესი მიმართულება, რომელიც ჩაისახა მიწაზე პირველი ადამიანების გამოჩენასთან ერთად. საყოველთაოდ ცნობილია, რომ პირველი ქირურგი იყო მაქაონი, ასკლეპიოსის შვილი, აპოლონის შვილიშვილი. მაქაონი ბრძოლის დროს ბერძნებს უწევდა ქირურგიულ დახმარებას, მაგრამ ქირურგიის ფუძემდებლად ითვლება ფრანგი ქირურგი ამბრუაზ პარე (1510-1590).

სამეცნიერო დარგად ჩამოყალიბებამდე მან განვლო რამდენიმე ეტაპი:

I - ემპირიზმის პერიოდი, როდესაც ქირურგი ეყრდნობოდა მხოლოდ ავადმყოფზე პირად დაკვირვებას და საკუთარ გამოცდილებას;

II - ანატომიური მიმართულების პერიოდი, რომელიც იწყება შუა საუკუნეებიდან და გრძელდება XIX საუკუნემდე.

III - ეს პერიოდი იწყება XIX საუკუნიდან, მისი მეორე ნახევრიდან, როდესაც იწერება ასეპტიკა, ანტისეტიკა, ნარკოზი, რამაც დიდი ბიძგი მისცა ქირურგიის განვითარებას.

ამ პერიოდში ევროპაში იხსნება უნივერსიტეტები: ბოლონიაში (1158წ), ოქსფორდში (1096წ), კემბრიჯში (1209წ), მიუნხენში (1472წ), სადაც მეცნიერების სხვა მიმართულებებთან ერთად ისწავლებოდა მედიცინის საფუძვლებიც.

უნდა აღინიშნოს, რომ ქირურგიის აღორძინება იწყება XV საუკუნიდან, ხოლო მისი სწრაფი განვითარება - XIX საუკუნიდან.

ამ პერიოდში მოღვაწეობდნენ: ანატომი ანდრეას ვეზალიუსი (1514-1564წ), ქირურგები პარაცელსუსი (1493-1541წ) და ამბრუაზ პარე (1510-1590წ), ნატურალისტი ენტონი ვან ლევენჰუკი (1632-1723წ). ვან ლევენჰუკი გახლდათ სამეცნიერო მიკროსკოპიის ფუძემდებელი, მიკროსკოპების კონსტრუქტორი.

საართველოში ოდითგან არსებობდა მეცნიერული და სასწავლო ცენტრები, რომელთაც მოიპოვეს საყოველთაო აღიარება: გელათი, იყალთო. მედიცინის განვითარება არ ჩამორჩებოდა კულტურისა და მეცნიერების განვითარებას.

IX-X საუკუნეებში საქართველოში იწერებოდა ტრაქტატები ანატომიასა და ფიზიოლოგიაში, რომლებიც

შეიძლება ჩაითვალოს იმ დროის მედიცინის მეცნიერების ნიმუშად.

XI-XIII საუკუნეებში შეიქმნა „უსწორო კარაბადინი“, „წიგნი საექიმო“, სადაც გამოტანილია არა მარტო ანატომიის და ფიზიოლოგიის ფართო მონაცემები, არამედ აღწერილია ცალკეული დაავადებები და ქირურგიული ჩარევის მრავალი მეთოდი.

ზაზა ფანასკენტელ-ციციშვილი (1438-1500წ) იმ ღირსეულ შვილთა ერთ-ერთი ბრწყინვალე წარმომადგენელია, რომლის სახელიც სამარადისოდ შემორჩა ხალხის ხსოვნას, როგორც მოაზროვნის და ექიმის, საზოგადო და სახელწიფო მოღვაწის. ექვსი საუკუნის წინ მისი დაწერილი „სამკურნალო წიგნი - კარაბადინი“ გვაოცებს თემატიკის სიღრმით, ბრწყინვალე სამედიცინო-ბიოლოგიური აზროვნებით. მას „დიდ მკურნალს და ბრძენთა ბრძენს“ უწოდებდნენ.

ფრანგმა ქირურგმა პიერ დიონისმა (1643-1718წ) პირველმა შექმნა ოპერაციული ქირურგიის კურსი, ხოლო 1731 წელს პარიზში პირველად გაიხსნა ფრანგული ქირურგიული აკადემია.

XIX საუკუნეში სამეცნიერო ქირურგიაში გაკეთდა ნახტომი, რასაც ხელი შეუწყო ისეთი ქირურგების მოღვაწეობამ, როგორებიც იყვნენ: ო.ნელატონი, ჟ.ე.პეანი, ა.ლამბერი, თ.ბილროთი, ნ.პიროგოვი და სხვ.

ეს პროცესი არ შეჩერებულა და გრძელდება დღესაც. მყარად ჩამოყალიბდა აზრი, რომ ქირურგი უნდა ფლობდეს არა მხოლოდ ოპერაციების გაკეთების ხელოვნებას, მან საფუძვლიანად უნდა იცოდეს ანატომია, ფიზიოლოგია, ფარმაცოლოგია, ბიოქიმია, კლინიკური დისიპლინები; ქირურგმა უნდა შეძლოს სწორი დიაგნოზის დასმა, განსაზღვროს მკურნალობის ტაქტიკა, ფლობდეს ოპერაციის ტექნიკას და ერეკვეოდეს ოპერაციის დროს მოსალოდნელ ყველა რთულ ვითარებაში. აგრეთვე, მას აუცილებლად უნდა ჰქონდეს პიროვნული თანდაყოლილი თვისებები, ქირურგიული ეთიკა.

ექიმის, ქირურგის ეთიკა - არის სამედიცინო მუშაკის ქცევის და მორალის პრინციპები. ინგლისელმა ფილოსოფოსმა ჯერემი ბენტამმა (1748-1832), ტერმინით „დეონტოლოგია“, საფუძველი ჩაუყარა მეცნიერებას, რომელიც ეხება ნებისმიერი პროფესიის ადამიანების ქცევას. ყველა პროფესია აქვს თავისი დეონტოლოგიური (ქცევის) ნორმები. აქედან გამომდინარე, ქირურგიული დეონტოლოგია არის ექიმისა და სამედიცინო პერსონალის ქცევის ნორმები ავადმყოფის მიმართ. ექიმის ყველა მოქმედება მიმართული უნდა იყოს და ემსახურებოდეს მხოლოდ ერთ მიზანს - ავადმყოფის მდგომარეობის გაუმჯობესებას.

სამედიცინო მუშაკი, მით უმეტეს ქირურგი ავადმყოფთან მიმართებაში ვალდებულია, იყოს კორექტული, ყურადღებიანი. ამასთან ერთად, ის არის უმაღლესი

კვალიფიკაციის სპეციალისტი: განათლებული, მრავალ-მხრივ განვითარებული. ავადმყოფს დელიკატურად უხსნის არსებულ მდგომარეობას, გამოსავალს, მოსალოდნელ გართულებებს.

დეონტოლოგია, აგრეთვე, გულისხმობს გეგმიური საიდუმლოს შენახვას. რიგ შემთხვევაში ექიმს უწევს, დაუმალოს პაციენტს მისი ნამდვილი დაავადება, მაგალითად - კიბო. ეს ეხება არა მხოლოდ ექიმს, არამედ ყველა სამედიცინო მუშაკს. ასეთი წესია: „სიტყვა კურნავს, მაგრამ მას შეუძლია, „დაასახიროს“. ოღონდ ექიმი ვალდებულია, ავადმყოფის ახლობლებს გააცნოს ნამდვილი დიაგნოზი და პროგნოზი.

კოლეგებთან ურთიერთობა არის დეონტოლოგიის განუყოფელი ნაწილი. მიუხედავად იმისა, რომ ქირურგიულ განყოფილებაში და სტაციონარში მუშაობა უნდა ექვემდებარებოდეს მკაცრ დისციპლინას. დაცული იყოს სუბორდინაცია ანუ უმცროსის თანამდებობით დაქვემდებარება უფროსზე. კოლეგის კრიტიკა ავადმყოფთან არის მიუღებელი და ყოვლად დაუშვებელი. ქირურგია, როგორც მედიცინა სხვა სამედიცინო სპეციალობები, არის კოლეგიური, ქირურგი უნდა იღებდეს რჩევებს უფროსისგან თუ უმცროსისგან.

ოდითგან ქირურგის ძირითად საქმედ ითვლებოდა ხელებით მუშაობა, ამიტომ ქირურგის ხელებს სულ ექცეოდა ძალიან დიდი ყურადღება. ხელების ანატომიური აღნაგობა და ფიზიოლოგიური მონაცემები შეიცავენ თავისებურებებს, რომლებიც მათ განასხვავებს სხეულის სხვა ნაწილებისაგან. თითების ზუსტი მოძრაობები დამოკიდებულია თავის ტვინის ქერქსა და მოტონეირონებს შორის კავშირზე. მტევნის კუნთები მიეკუთვნებიან მაღალდიფერენცირებულ წარმონაქმნებს. მტევანზე, განსაკუთრებით თითებზე კონცენტრირებულია მგრძობიარე ნაწილები და სპეციფიკური ადგილები.

მტევნის ძვლების, თითების ანატომიური და ფუნქციური თავისებურებები უზრუნველყოფენ ქირურგების ეფექტურ და სასარგებლო მუშაობას. ოპერაციული ჩარევის ტექნიკას, ძირითადად, განაპირობებს ქირურგის ხელებით მიზანმიმართულად მუშაობის უნარი. გამოჩენილი ქირურგი ს.იუდინი წერდა: "ქირურგიულ კლინიკაში ქირურგიული ტექნიკა არის მკურნალობის განუყოფელი, ძირითადი და უმთავრესი ნაწილი".

ჰიპოკრატე თვლიდა, რომ ექიმს ავადმყოფის გასასინჯად, სამკურნალოდ, შესაბამისად ესაჭიროება ხელების და თითების მოქნილი მოძრაობა. განთქმული ქირურგები გამოირჩეოდნენ ქირურგიული ჩარევის მაღალი ტექნიკით, რომელიც მიიღწეოდა კარგად გავარჯიშებული ხელებით. ამიტომ ქირურგმა ძალიან კარგად უნდა იცოდეს ანატომია და მუდმივად ვარჯიშობდეს. გამორჩეული ქართველი ქირურგი ი.ჯანელიძე ოპერაციებს ძალიან სწრაფად და ტექნიკურად აკეთებდა. პრაქტიკულ გამოცდილებასთან ერთად. მას ამის საშუალებას აძლევდა ანატომიის ღრმა და საფუძვლიანი ცოდნა.

საქართველოს ქირურგიის ორი გიგანტი, ეგნატე ფიფია და მიხეილ ჩაჩავა, აღიარებულნი იყვნენ, როგორც შეუდარებელი ოპერატორები და გამოირჩეოდნენ ტექნიკით, მათი ხელების მოძრაობები იყო ლამაზი, ვირტუოზული და დახვეწილი.

აკადემიკოსი ფ.გ.უგულოვი, რომელიც წლების მანძილზე მუშაობდა ნ.ნ.პეტროვის ხელმძღვანელობით, იხსენებს: „ოპერაციებსას, რომლებსაც ატარებდა ნ.ნ. პეტროვი, განცვიფრებას იწვევდა ქირურგის ხელების მოძრაობის სილამაზე, სიმტკიცე, ფაქიზი მოფერება ადამიანის ქსოვილებთან. ის თითებით იღებდა თითოეულ ორგანოს ისე, თითქოს ისინი დამზადებული იყვნენ ძვირფასი მასალისაგან“.

პ.ა. გერცენი თვლიდა, რომ „ქირურგისთვის ყველაზე კარგი ინსტრუმენტი არის თითები“. ის ახერხებდა უმოკლეს დროში გაეჩერებინა სისხლდენა ღრმად მდებარე არტერიიდან და ხშირად იმეორებდა: „ქირურგს არ უნდა ეშინოდეს“. მის ხელში სკალპელი დიდი მოქანდაკის საქრეთელს ემსგავსებოდა. ანატომია იცოდა ისე, როგორც არავინ ქირურგებიდან“. ისტორიული წყაროები და უამრავი ქირურგის მოგონებები საშუალებას გვაძლევს ვაღიაროთ, რომ გამოჩენილი ქირურგები დიონისი, ნელატონი, ჰვანი, ბილროთი, პიროგოვი გამოირჩეოდნენ ვირტუოზული ტექნიკით, განცვიფრებას იწვევდა მათი ხელების და თითების მოძრაობა.

ქირურგები, რომლებსაც უნახავთ როგორ მუშაობდა ს.ს იუდინი, განცვიფრებული იყვნენ მისი ვირტუოზული ტექნიკით. რა თქმა უნდა, ს.ს იუდინი იყო გამორჩეული პიროვნება, თავისებური ხასიათით, გატაცებებით, ქცევის მანერით. როგორც მისი მოწაფეები აღნიშნავდნენ, ეს იყო ქირურგი ვირტუოზი, რომელსაც თავის დარგში ბადალი არა ჰყავდა. მსოფლიოს უდიდესი ქირურგები აღნიშნავდნენ მისი ხელების და სხეულის მოძრაობებს და სიმარტივეს, როგორ ატარებდა იგი ურთულეს ქირურგიულ ოპერაციებს. გამოცდილი ქირურგის მოძრაობა არის მოზომილი, მანიპულაციები სრულდება ზუსტად, დამუშავებულია და საბოლოოდ იძლევა სასურველ შედეგს. ყველა ზემოთ აღნიშნული თვისება და უნარი მიუღწევადია, თუ ქირურგს თავიდანვე არა აქვს მოწოდება და ის თვისებები, რომელიც მხოლოდ ამ მძიმე და რთული სპეციალობისთვის არის დამახასიათებელი და აუცილებელი.

ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ, კლინიკურ ორდინატურასა და ასპირანტურაში, მე მქონდა ბედნიერება, მემუშავა ისეთ გამოჩენილ მეცნიერთან და ქირურგებთან, როგორებიც იყვნენ მ.ი.კუზინი, ლ.ვ.უსპენსკი, ვ.ვ.პომელო, ა.ნ.შაბანოვი, ვ.გ.რაბტაევი. განსაკუთრებულად მინდა გამოვყო ჩვენი თანამემამულე, რსა-ს წევრ კორესპოდენტი, მოსკოვის მ.მ.სეჩენოვის სახ. სამედიცინო აკადემიის პრორექტორი, ფაკულტეტური ქირურგიის კათედრის გამგე, პროფესორი ს.ა.დადვანი. მან თავისი მოღვაწეობა დაიწყო ჩვეულებრივი რიგითი ქირურგიდან და თავდადებით, შრომით მიაღწია უდიდეს მწვერვალს, იყო თავისი სამშობლოს დიდი პატრიოტი, წესიერი ადამიანი, მრავალ თავის თანამემამულეს დაეხმარა და გაუხსნა გზა ქირურგიაში, ძალიან ადრე დაგვარგეთ ეს უდიდესი ადამიანი, დიდი ქირურგი და მეცნიერი, რომელსაც შეეძლო, კიდევ ბევრი სიკეთე გაეკეთებინა. ცნობილმა ქირურგმა, ჩემმა მასწავლებელმა, პროფესორმა კ.დ.მიქელაძემ, განვლო ძალიან საინტერესო ცხოვრების გზა. იყო გამოჩენილი ქირურგის და მეცნიერის ბ.ს.როზანოვის მოსწავლე. წლების მანძილზე მოღვაწეობდა მოსკოვში - ბოტკინის,

ხოლო ბოლო წლებში - ეკატერინეს სახ. საავადმყოფოში. ყველა, ვისაც მასთან ჰქონდა ურთიერთობა, დამეთანხმება იმაში, რომ ბატონი კოტე არის ბრწყინვალე ქირურგი, დიდი პიროვნება, რაფინირებული ინტელიგენტი და ხელოვნების მოტრფიალე. მან შემაყვარა ქირურგია, ხელოვნება, კლასიკური მუსიკა, იყო გამორჩენილი მომღერლების - დ.გამრეკლის და ზ.ანჯაფარიძის უახლოესი მეგობარი.

არასოდეს დამავიწყდება შემთხვევა მოსკოვში, ძველ ეკატერინეს საავადმყოფოში: ოპერაციას ატარებდა შესანიშნავი ქირურგი. ი.ა.ფოფანოვი. ოპერეტორი შეიქნა ცუდად, განუვითარდა მარცხენამხრივი ჰემიპარეზი ანუ სისხლის მიმოქცევის მოშლა. ქირურგმა ერთი ჯანმრთელი ხელით წარმატებით დაასრულა ოპერაცია ისე, რომ ჩვენ არ გავგაგებინა, შემდეგ თავად რამდენიმე თვით რეანიმაციულ განყოფილებაში მოხვდა. პაციენტი განიკურნა და გაჯანსაღებული გაეწერა საავადმყოფოდან.

მსოფლიოში საყოველთაოდ განთქმული ქირურგი კოლოლი მეორე მსოფლიო ომის დროს აქტიურად ეხმარებოდა დაჭრილებს, გადაარჩინა ათასობით განწირული ახალგაზრდა მეომარი. ერთ-ერთი ოპერაციის დროს, რომელიც დაჭრილს ავიაშიდზე უკეთებოდა, გერმანელების დაბომბვის შედეგად ქირურგმა მიიღო ქვედა კიდურის ჭრილობა, სთხოვა თანამშრომლებს, კიდურზე დაადეს დამწოლი ნახვევი და ასეთ მდგომარეობაში დაასრულა ოპერაცია, ავადმყოფი არ მიუტოვებია. მას მოკვდეთ ქვემო კიდური და ომის შემდეგ, წლების მანძილზე, ცალი ფეხით განაგრძობდა მოღვაწეობას დიდ ქირურგიაში.

ჩვენ უნდა ავლნიშნოთ, რომ დიდი ქირურგები არა მარტო კარგად და ნაყოფიერად ასრულებენ ურთულეს ოპერაციებს, არამედ ქმნიან სკოლებს, ამუშავებენ პირობებს და მოთხოვნებს. რომელთა გამოყენებითაც ქირურგს შეუძლია მიაღწიოს კარგ შედეგს. ეს არის ერთად ხელმოქმედება და მეცნიერული აზროვნება, ერთი მეორეს გარეშე გამორიცხებულია.

ამერიკის შეერთებულ შტატებში სტაჟირების დროს, მომეცა საშუალება, მიუკერძოებლად შემეფასებინა ჩვენი კოლეგების ტექნიკური საშუალებები და მიღწევები. განსაკუთრებით აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ სამედიცინო მომსახურება და კერძოდ, ქირურგია არის უზამაზარი, მძლავრი, ფინანსურად უზრუნველყოფილი, გამართული და დაფასებული სფერო. ერთი წამით წარმოვიდგინოთ, რომ პაციენტი და პერსონალი იმყოფებიან ხუთვარსკვლავიანი სასტუმროს გარემოში, ხოლო მკურნალობის პროცესი დახვეწილია და აწყობილი, როგორც საათის მექანიზმი. ამიტომ მიედინებიან შეერთებულ შტატებში პაციენტები მთელი მსოფლიოდან, ხოლო ექიმები ცდილობენ, მიიღონ იქ მუშაობის უფლება. ამ პირობებში ნებისმიერი პროცედურა თუ ოპერაციული ჩარევა, თუნდაც ყველაზე მარტივი, ყალიბდება როგორც დახვეწილი პროცესი, შემოქმედება და ბევრი სხვა ქმედება გათვლილია ისე, რომ იწვევს განცვიფრებას.

ბევრი გამორჩეული ქირურგი ფლობდა მაღალ, დახვეწილ ტექნიკურ ხელოვნებას, აკადემიკოსი ვ.ი.ბურაკოვსკი, რომელმაც შექმნა ქართველ კარდიოლოგთა ბრწყინვალე სკოლა აღნიშნავს, რომ ქირურგს უნდა

ჰქონდეს „მოქნილი და კარგი ხელები, შინაგანად უნდა იყოს გაწონასწორებულ და მოძრაობა უნდა იყოს გეგმავობიერი. ჰქონდეს უნარი, ნებისმიერ სიტუაციაში აკონტროლოს და გაუკეთოს კოორდინაცია თავის ქმედებებს, კოლეგებს, უნდა იყოს მეცნიერი და ხელოვანი, ხელმოქმედი" და ბოლოს, ამატებს: "ქირურგია - ეს არის ფილოსოფია, ცხოვრების წესი და მოწოდება".

ჩვენი ქვეყნის გამორჩეული ქირურგები და მეცნიერები: გ.მუხაძე, მ.ცაცავა, მ.კომახიძე, ზ.კახიანი, გ.ტატიშვილი და ბევრი სხვა ეწინააღმდეგებოდნენ ქირურგის დახასიათების დროს ისეთი ეპითეტების გამოყენებას, როგორიცაა: „მხატვარი“, „ვირტუოზი“, „ლომი“, „გაუკაცი“

გავისხენოთ პარაცელსუსის სიტყვები იმის თაობაზე, რომ "ქირურგი, პირველ რიგში, უნდა მოქმედებდეს ჭკუით და თვალებით, ამის შემდეგ - ხელებით". გამორჩენილი მეცნიერი და ქირურგი, აკადემიკოსი გ. ტატიშვილი აღნიშნავს, რომ გრიგოლ მუხაძემ ისეთი დასტაქრები აღუზარდა ქვეყანას, რომელთა სახელებითაც იამაყებდა მსოფლიოს ნებისმიერი ქვეყანა: ალ.წულუკიძე, მ.ცხაკაია, კ.ვეფხვაძე, ე.ფიფია, მ.ჩაჩავა, მ.მაქაცარია, დ.მამათავრიშვილი, მ.კომახიძე, კ.კვერენჩილაძე, გ.ახალაძე და მრავალი სხვა. მათ ჰქონდათ თანდაყოლილი ნიჭი, მათი ხელები და ტვინი მუშაობდა შერწყმულად, შეუცდომლად, ფაქიზად და სწრაფად. შემდგომში თავად გ.ტატიშვილმა შექმნა თავისი ქირურგიული სკოლა.

უნდა ვალიოაროთ, რომ ქირურგიაში, გარდა სხვა თვისებებისა, აუცილებელია ტექნიკა და ქირურგი უნდა ფლობდეს მას. თანდაყოლილ თვისებებთან ერთად. საჭიროა პრეტიკული უნარ-ჩვევები, დიდი შრომა, ხელების და თითების ვარჯიში, ევროპის და აშშ-ს წამყვან ქირურგიულ ცენტრებში არსებობს სპეციალურად აღჭურვილი ოთახები, სადაც ახალგაზრდა ქირურგები ყველდღიურად ვარჯიშობენ და ხვეწენ თავის ქირურგიულ უნარებს. ქირურგის ხელები და თითები ვარჯიშის შედეგად არც ერთი ზედმეტ მოძრაობას არ შეასრულებენ, პირიქით მექანიკურად შეასრულებენ თავის ტვინის ბრძანებებს და ამ მოძრაობებისათვის დაზოგავენ დროს.

ადამიანის ხელი არის მაღალი დიფერენცირების ორგანო, რომელიც შექმნა ბუნებამ რთული სამუშაო მოძრაობების შესასრულებლად, მაგრამ ხელები ასევე წარმოადგენენ ხელოვნების ნიმუშს.

სურათებზე ავადმყოფების და ექიმების გამოსახვა დაიწყო ჩვენს წელთაღრიცხვამდე 500 წლის წინათ. მაგალითად, შეგვიძლია მოვიყვანოთ ტროას ომის ეპიზოდი, სადაც აქილევსი ჭრილობას უხვევს პატროკლეს. განცვიფრებას იწვევს ბერძენი მხატვრის არტიდის სურათი (350 წ წ ჩვენს წელთაღრიცხვამდე): „ქალაქზე ლაშქრობის დროს დაჭრილი დედა“ და „ავადმყოფი“. ფერწერის ინტერესს ხშირად წარმოადგენდა მხატვრის და მოქანდაკის ხელები.

ხელოვნების ბრწყინვალე ნიმუშია ა.დიურერის შედეგრი "მოლოცველი ხელები" (Praying Hands, pen-and-ink drawing, 1508).

თანამედროვე ხელოვნების მცოდნე ქალბატონი ვ. ბეკეტი გამოყოფს სურათებს, სადაც ძირითად როლს თამაშობენ ხელები: ლეონარდო და ვინჩის „მადონა კლდეებში“ (1483), „ჯოკონდა“ (1503), მიქელანჯელო,

კარავაჯოს "წმინდა თომა", ლუის მორალესის "მოწყენილი ღვთისმშობელი" (1570) და სხვ.

სურათებს, სადაც გამოსახულია ხელები, როგორც ექიმის მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტები, შეგვიძლია მივაკუთვნოთ: კვენტინ მასეისის "პარაცელსუსი" (1517), ვინსენტ ვან გოგის „ექიმ გაშეს პორტრეტი“ (1890), ჰენრი გერვექსის „ოპერაციის წინ, ან ექიმი პეანიასწავლის სენტ-ლუისის ჰოსპიტალში“ (1887), მ. ნესტეროვის „ს. ს. იუდინის პორტრეტი“ (1935) და სხვ.

ქირურგის პროფესია საოცრად რთული და სპეციფიკურია. იგი მოითხოვს დიდ ჰუმანურობას და გულისხმიერებას არა მხოლოდ საქმით, მისი სიტყვაც მალამოდ უნდა დაედოს ავადმყოფს.

ქირურგს ბევრი მოვალეობა აკისრია. მას მოვალეობა უფრო მეტი აქვს, ვიდრე უფლებები, ამიტომ ქირურგიაში მუშაობის მსურველი ახალგაზრდების რიცხვმა იკლო. რატომ? იმიტომ, რომ საზოგადოების დამოკიდებულება შეიცვალა. ეს უარყოფითად მოქმედებს ახალგაზრდების ენთუზიზმზე, მისწრაფებაზე სამართლიანობისკენ, პატიოსნებისკენ, სურვილზე, ხელი შეუწყოს სამყაროს ყოველნაირ გაჯანსაღებას, რაც მედიცინაში საერთოდ და, კერძოდ - ქირურგიაში უდიდესი ძალაა. ამიტომ, მივმართავ ახალგაზრდებს, რომლებიც პროფესიას ირჩევენ, თუ ავადმყოფის თანაგრძნობა არ გაქვთ, არ იმუშაოთ ქირურგიაში და თუ მუშაობას ისუვებთ, აქ ყოველთვის შეგიძლიათ ხორცი შეასხათ სიკეთისა და სიმართლისადმი მისწრაფებას, ბუნების ფანტასტიკურ ჩანაფიქრს - ადამიანის განკურნებას.

მიუხედავად იმისა, რომ ქირურგის ცხოვრებაც და შრომაც მძიმეა და ნარ-ეკლით არის მოფენილი, მაინც არცერთ პროფესიას იმდენი სულიერი კმყოფილების მოტანა არ შეუძლია, როგორც მას. რა შეედრება სიკვდილთან ორთაბრძოლაში მოპოვებული გამარჯ-

ვებით ბედნიერების განცდას. ჭეშმარიტი ქირურგი შეიძლება გახდეს მხოლოდ კეთილშობილი და კეთილი გულის ადამიანი, ხელმძღვანელობდეს ერთი პრინციპით: პროფესიული გზა უნდა განვლოს ისე, რომ ღმერთის და უკან მოხედვის არ შეგრცხვებს. მართალია, ყველას ვერ გადაარჩენ, გარდაუვალს ვერ გაექცევი და დაუძლეველს ვერ დაძლე, მაგრამ უნდა იბრძოლო, არასოდეს დანებდე და ამ ბრძოლაში მაქსიმალურად დაიხარჯო.

რაც შეეხება ქირურგის შეცდომებს, ისინი ყველას მოსდის, არავინ არის უშეცდომო და უცოდველი, უბრალოდ, მუდამ უნდა იყო სიკეთისკენ მიდრეკილი და არ უპასუხო ბოროტებას ბოროტებით. უნდა გიყვარდეს ადამიანი, ავადმყოფი, ჩვენ ხალხი და ჩვენი ქვეყანა და მიაგო პატივი ჩვენი კოლეგების და წინაპართა ხსოვნას.

35 წელი გავატარე ხალხის სამსახურში, ათასობით პაციენტი გადარჩა და დაუბრუნდა ოჯახს, საყვარელ საქმეს. არ მავიწყდება ავადმყოფები. რომლებიც ვერ გადარჩნენ და მუდამ თვალწინ მიდგანან. მიუხედავად ამისა. ერთხელაც არ გავჩერებულვარ, ხელები არ ჩამომიშვია, იმიტომ, რომ ქირურგის გაჩერება მისი სიკვდილის ტოლფასია.

კვლევის და მკურნალობის ბევრი რთული ქირურგიული მეთოდი სახიფათოა, მათ შემუშავებაში და განვითარებაში დიდი როლი შეასრულეს ცნობილმა მეცნიერებმა და ქირურგებმა, რომელთაც თავგანწირვის შესანიშნავი ფურცლები ჩაწერეს მედიცინის ისტორიაში. მრავალმა ექიმმა-ექსპერიმენტატორმა ახალი მეთოდები საკუთარ თავზე გამოსცადეს და დაამტკიცეს მათი ეფექტურობა.

ისტორიის გაკვეთილები გვასწავლის, ჩვენმა თაობამ უნდა იბრუნოს იმისათვის, რომ შვილებმა უკეთეს საქართველოში იცხოვრონ, ერი არ დადგეს საფრთხეების და განსაცდელის წინაშე.